

(i) Printed Pages : 4

Roll No. ....

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

0	5	2	8
---	---	---	---

Exam. Code :

0	0	0	6
---	---	---	---

B.A./B.Sc. (General) 6th Semester

1059

MUSIC (INSTRUMENTAL)

Paper-A Theory (In all Mediums)

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 45

Note :— Attempt any **five** questions selecting at least **one** from first to four units. Unit V is compulsory.

UNIT-I

1. Explain about the origin and development of notation system.
2. Compare the Uttari and Dakshani Sangeet Paddhati giving their similarities and differences. 9

UNIT-II

3. What are the contributions of Dr. Lal Mani Mishra towards Indian music ?
4. Write down the life sketch and the contributions of Smt. Sharan Rani. 9

UNIT-III

5. What is the role of Akashvani in popularizing Instrumental music ? Explain.
6. Write an essay on Chitrapat Sangeet mein Vadyon Ki Bhoomika. 9

UNIT-IV

7. Write in notation a maseetkhani gat of any raga of your course with two toras.
8. Write down the Ekgun and Dugun of Sultal with its description. 9

UNIT-V

9. Attempt any **nine** questions :

- (i) What is the thata of Mian Malhar ?
- (ii) Who wrote 'Natyashastra' ?
- (iii) Name a book written by Pt. Lal Mani Mishra.
- (iv) Which Instrument did Panna Lal Ghosh play ?
- (v) What is the sign of Sam and Khaali in taal in Dakshini Sangeet Paddhati ?
- (vi) How many matras are in Ada chautal ?
- (vii) What is the thata of Raga Bahar ?
- (viii) Write down the Pakad of Mian-Ki-Todi.
- (ix) In which century was 'Sangeet Ratnakar' written ?
- (x) Which is the most common Instrument used in Chitrapat Sangeet ?
- (xi) What is the Gayan/Vadan Samay of Gujri Todi ?
- (xii) In which year was Pt. Lal Mani Mishra born ?
- (xiii) On which matra is the taali and khaali in Ada chantal ?

9×1=9

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- यूनिट I से IV प्रत्येक में से एक प्रश्न का चयन करते हुए, कुल पांच प्रश्न करें। यूनिट V अनिवार्य है।

यूनिट-I

1. नोटेशन प्रणाली की उत्पत्ति और विकास के बारे में व्याख्या करें।
2. उत्तरी और दक्षिणी संगीत पद्धति की तुलना उनकी समानता और अंतर देते हुए करें। 9

यूनिट-II

3. भारतीय संगीत को डॉ. लालमणि मिश्रा का क्या योगदान है ?
4. श्रीमति शरण रानी का जीवन परिचय तथा योगदान लिखिए। 9

यूनिट-III

5. वाद्य संगीत को लोकप्रिय बनाने में आकाशवाणी की क्या भूमिका है ? व्याख्या करें।
6. चित्रपट संगीत में वाद्यों की भूमिका पर एक निबंध लिखें। 9

ਯੂਨਿਟ-IV

7. अपने पाठ्यक्रम के किसी भी राग के मसीतखानी गत की नोटेशन दो तोड़ों के साथ लिखिए।
8. सूलताल का एकगुण तथा दुगुण इसके विवरण सहित लिखिए।

ਯੂਨਿਟ—V

9. कोई नौ प्रश्न करें :-

- (i) मियां मल्हार का थाट क्या है ?
- (ii) 'नाट्यशास्त्र' किसने लिखा था ?
- (iii) पं. लालमणि मिश्रा द्वारा लिखित पुस्तक का नाम बताइए।
- (iv) पन्ना लालघोष ने कौन-सा वाद्ययंत्र बजाया ?
- (v) दक्षिण संगीत पद्धति में ताल में सम और खाली का संकेत क्या है ?
- (vi) आड़ा चौताल में कितनी मात्राएं होती हैं ?
- (vii) राग बहार का थाट क्या है ?
- (viii) मियां की तोड़ी की पकड़ लिखिए।
- (ix) 'संगीत रत्नाकर' किस शताब्दी में लिखा गया था ?
- (x) चित्रपट संगीत में प्रयुक्त होने वाला सबसे प्रसिद्ध वाद्य यंत्र कौन-सा है ?
- (xi) गुजरी तोड़ी का गायन/वादन समय क्या है ?
- (xii) किस वर्ष में पं. लालमणि मिश्रा का जन्म हुआ ?
- (xiii) आड़ा चौताल में ताली और खाली किस मात्रा पर है ?

$$9 \times 1 = 9$$

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :- ਯੂਨਿਟ I ਤੋਂ IV ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਯੂਨਿਟ V ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਯੂਨਿਟ-I

1. ਨੋਟੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਉੱਤਪਤੀ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਬਾਰੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
2. ਉਤਰੀ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਸੰਗੀਤ ਪੱਧਤੀ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਅੰਤਰ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਕਰੋ।

9

ਯੂਨਿਟ-II

3. ਡਾ. ਲਾਲ ਮਨੀ ਮਿਸ਼ਰਾ ਦਾ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰਤੀ ਕੀ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ ?
4. ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ਰਨ ਰਾਣੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਪਰਿਚੈ ਅਤੇ ਯੋਗਦਾਨ ਲਿਖੋ। 9

ਯੂਨਿਟ-III

5. ਵਾਦ ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਲੋਕਪ੍ਰਿਯ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਆਕਾਸ਼ਵਾਣੀ ਦੀ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ ?
6. ਚਿਤਰਪੱਟ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਵਾਦਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਤੇ ਇੱਕ ਲੇਖ ਲਿਖੋ। 9

ਯੂਨਿਟ-IV

7. ਆਪਣੇ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਗ ਦੇ ਮਸੀਤਖਾਨੀ ਗਤ ਦੀ ਨੋਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਤੋੜਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲਿਖੋ।
8. ਸੂਲਤਾਲ ਦਾ ਇੱਕਗੁਣ ਅਤੇ ਦੁਗੁਣ ਇਸਦੇ ਵੇਰਵੇ ਸਹਿਤ ਲਿਖੋ। 9

ਯੂਨਿਟ-V

9. ਕੋਈ ਨੌਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ :
(i) ਮੀਆਂ ਮਲਹਾਰ ਦਾ ਥਾਟ ਕੀ ਹੈ ?
(ii) 'ਨਾਟਿਆ ਸ਼ਾਸਤਰ' ਕਿਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ?
(iii) ਪੰਡਿਤ ਲਾਲ ਮਨੀ ਮਿਸ਼ਰਾ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਿਤ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ ਦੱਸੋ।
(iv) ਪੰਨਾ ਲਾਲ ਘੋਸ਼ ਨੇ ਕਿਹੜਾ ਵਾਦ ਯੰਤਰ ਵਜਾਇਆ ?
(v) ਦੱਖਣ ਸੰਗੀਤ ਪੱਧਤੀ ਵਿੱਚ ਤਾਲ ਵਿੱਚ ਸਮ ਅਤੇ ਖਾਲੀ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਕੀ ਹੈ ?
(vi) ਆੜਾ ਚੌਤਾਲ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੀਆਂ ਮਾਤਰਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ?
(vii) ਰਾਗ ਬਹਾਰ ਦਾ ਥਾਟ ਕੀ ਹੈ ?
(viii) ਮੀਆਂ ਕੀ ਤੋੜੀ ਦੀ ਪਕੜ ਲਿਖੋ।
(ix) 'ਸੰਗੀਤ ਰਤਨਾਕਰ' ਕਿਸ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀ ਗਈ ਸੀ ?
(x) ਚਿਤਰਪੱਟ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਯੁਕਤ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਾਦ ਯੰਤਰ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?
(xi) ਗੁਜਰੀ ਤੋੜੀ ਦਾ ਗਾਇਨ/ਵਾਦਨ ਸਮਾਂ ਕੀ ਹੈ ?
(xii) ਪੰਡਿਤ ਲਾਲ ਮਨੀ ਮਿਸ਼ਰਾ ਦਾ ਜਨਮ ਕਿਸ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ?
(xiii) ਆੜਾ ਚੌਤਾਲ ਵਿੱਚ ਤਾਲੀ ਅਤੇ ਖਾਲੀ ਕਿਸ ਮਾਤਰਾ ਤੇ ਹਨ ?

9×1=9